

Odpiranje izobraževanja

Franci Pivec

1 Evropo skrbi brezposelna mladina

Brezposelnost mladih v EU je pri 25% in se v najbolj kritičnih državah (Estonija, Španija, Slovaška, Portugalska, Irska) približuje 50%, Grčija pa je že daleč preko tega, kar povzroča vse pogostejše nemire, že dolgo pa na različne druge načine destabilizira družbene razmere. Slovenija je v zadnjem letu članica EU, v kateri stopnja brezposelnosti mladih najhitreje narašča. Kjer tako stanje jemljejo zares, so se lotili tudi kritičnega preverjanja razmerja med izobraževanjem in zaposlitvenimi potrebami gospodarstva, saj si ne smejo dovoliti, da bi šolstvo usmerjali na način, ki bi še potenciral ta problem (EK, 2012).

Vsi novejši razvojni dokumenti, ki zajemajo perspektivo EU do leta 2020, postavljajo na prvo mesto ustvarjanje novih delovnih mest. To je velika sprememba v primerjavi s proslulo »Lizbonsko strategijo«, ki si v času konjunktura ni delala skrbi z zaposlovanjem - cele generacije bi gnali do najvišjih izobrazbenih stopenj, slepi za realnost vse hujšega osipa oz. nedokončanega študija. Sedaj gre nihalo v drugo stran in je spet na tapeti dualno izobraževanje in binarni študijski programi, ki naj se čim bolj približajo zahtevam delovnega mesta. V ospredju je poklicno izobraževanje in vajeništvo.

Napovedi, kako bodo evropske univerze prehitile svetovno visoko šolstvo so se zaobrile v pričakovanje, da bodo »kot središča znanja, strokovnih izkušenj in učenja pospešile gospodarski razvoj na območju, kjer se nahajajo«. Samo tako lahko svoje diplomante pripeljejo do vrat zaposlovalcev pripravljene, da se takoj vključijo v delovni proces. »V skladu z Evropsko digitalno agendo je eden od ključnih načinov za doseganje tega cilja izkoriščanje transformacijskih prednosti IKT in drugih novih tehnologij, da se obogati poučevanje, izboljšajo učne izkušnje, podpre posamezniku prilagojeno učenje, olajša dostopnost prek učenja na daljavo in virtualne mobilnosti, racionalizira uprava in ustvarijo nove priložnosti za raziskave« (EK, 2011).

EU naroča šolstvu naj neha strašiti z reformami in naj se čim bolj zbliža s vsemi deležniki, naveže trdno partnerstvo ter se na vse načine trudi doseči soglasje o potrebni transformaciji izobraževalnega sistema, da bi se bolj približal zahtevam dela (EC, 2012a). Vse pogosteje se v tej zvezi omenja »gibanje odprtega izobraževanja« kot nosilca fleksibilnega in kreativnega učenja s podporo IKT. Za leto 2013 je EU napovedala iniciativo »Open up Education«, ki bo zajemala politične smernice, pravne podlage, finančne mehanizme, izmenjavo dobrih praks in inovacij.

2 Odprto izobraževanje

Pred dvema desetletjema sta Robert Barr in John Tagg v Change objavila članek »From teaching to learning – A New Paradigm for Undergraduate Education«, ki sta ga začela s provokativnim Einsteinovim citatom: »Očitnih problemov, s katerimi smo soočeni, ni mogoče rešiti na isti ravni mišljenja, na kateri smo jih spočeli« (Barr/Tagg, 1995). Tektonski premik, ki sta ga zahtevala v sistemih šolstva, so kmalu zajeli s sintagmo »odprto izobraževanje«.

Oblinger in Lombardi (2007) povežeta nastanek omenjenega koncepta izobraževanja s pojavom nove generacije učencev, ki je nagnjena k vizualnim medijem, funkcionira večopravilno in ima rada sodelovalno učenje. Za visokošolsko učno okolje 21. stoletja je značilno:

- participatorna kultura, ki je nekoč ob nastanku univerz že obstajala;
- soustvarjanje študentov, ki so avtorji, uredniki, distributorji ali kritiki in se preko tega hitreje učijo kot s poslušanjem predavanj in izpolnjevanjem testov;
- multimodalna interakcija, ki vključuje video-konference, asinhrono diskusije, sinhrono virtualne interakcije, mreženje, skupinsko delo s podporo »groupware«;
- porazdeljeno spoznavanje po vzoru Wikipedije, EDUCAUSE Learning Initiative itd.;
- na privlačnosti zasnovano samo-organiziranje, ki omogoča idealna učna okolja in virtualne organizacije, v katerih se enakopravno družijo učitelji in študentje (vračanje k universitas magistrorum et studiorum);
- mrežna povezanost v akademsko ali poklicno skupnost.

Foothill College sredi Silicon Valley se je »odprl« že v začetku devetdesetih, ko so zasnovali odprtokodno programsko platformo ETUDES (Fong, 2007). Najprej pa so se vprašali komu ali čemu naj se odprejo? Od odgovora je bilo odvisno kako naj se odprejo. Niso bili v skušnjavi, da bi kupili to ali ono programsko orodje, ker jih še ni bilo, ampak so ga ustvarjali sprti. Vedeli so, da odpiranje dostopa kar tako, ker je pač možen, vodi do »access without success«, kar je danes slabost mnogih poizkusov na tem področju. Slovo od razdelitve snovi na poglavja v učbeniku, na semestralno dolžino in na obvezno sedenje po urniku v učilnici so bili prvi koraki od poučevanja k učenju. Online študij zato ni bil prenos tradicionalnega študija na nov medij, ampak ga je zaznamovala interaktivnost in nenehno izboljševanje. Pri vsem tem je bila posebej pomembna odprtokodna zasnova, ki je omogočala širok krog sodelujočih med učitelji in študenti. Nastal je ETUDES Consortium, ki vključuje blizu 100 institucij in so vladne agencije v njem takoj prepoznale nosilca modernizacije visokega šolstva. Logična posledica je izmenjava izobraževalnih vsebin, kar je vse prej kot preprosta stvar, saj tradicionalni učitelji to razumejo kot poseg v njihovo »zasebno sfero«. Odprti izobraževalni viri (OER) so se hitro izkazali za dober način promoviranja kakovosti, kar so najprej dojele ameriške univerze, danes pa vse najboljše univerze na svetu, zato njihov obseg hitro narašča in vplivajo ne samo na online, pač pa tudi na hibridni in tradicionalni študij. Predavanja kot način diseminacije znanja, ki so doslej zapolnjevala pretežni del urnika, niso več potrebna v tolikšnem obsegu, zato je na voljo več časa za organizacijo znanja, poglobljanje mišljenja, razumevanje, krepitev kompetenc ipd., čemur bi morali prilagoditi tudi ocenjevanje.

»Odprto izobraževanje ni razred brez zidov. Je izobraževanje, ki zajema cel svet, v katerem živimo, povezuje nas preko modalitet, ki smo jih osvojili in so nam všeč. Odprto izobraževanje je kognitivna/informacijska/družbena smela utopija, ki jo moramo uresničiti« (Fong, isto, 413). Ni drugega načina, ki bi vodil do znanja z zadostno mero kompleksnosti, fleksibilnosti in refleksije, da bo kos prihodnjim zahtevam dela.

3 Delo se je spremenilo

Delo pomeni marsikaj in na tem mestu govorimo o plačanem delu v formalni ekonomiji, ki je primarni vir dohodkov in sestavni del človekove identitete. Trije dejavniki so v zadnjih dveh ali treh desetletjih močno posegli v svet dela: tehnologija, globalizacija in demografija. Vsaj še naslednji dve desetletji bo najbolj vplivna tehnologija IKT, za katero lahko že danes

z gotovostjo rečemo, da je najbolj dramatično spremenila delo, zaposlovanje in izobraževanje. Ne glede na to, pa je zmoten tehnološki determinizem, ker o uporabi IKT odločajo tudi ekonomski, socialni, etični in drugi dejavniki. Najvišjo računalniško usposobljenost populacije od 16 do 74 let izkazujejo Avstrija, Danska, Finska, Luxembourg in Švedska, kjer lahko res izkoristijo vse prednosti nove tehnologije. Vsi drugi v EU se lahko izgovarjajo, da jih ovira ekonomska kriza, ampak najverjetneje so zamenjali vzrok in posledico?

Globalizacija je v veliki meri posledica tehnoloških sprememb, vendar je »sploščenje sveta« samosvoj pojav, ki je omogočil porazdelitev dela po vsej zemeljski obli (Friedman, 2007).

Kapital, ljudje ter delovna mesta so ušli izpod nacionalnega nadzora in vlade se samo delajo, da vse to obvladujejo. Še zmeraj se sklicujejo na obljubljeni deželni »ekonomije znanja«, kar mladi verjamejo in samoumevno drvi v intelektualne poklice. V to je vgrajeno še evropo-centrično prepričanje, da bodo »kitajci« večni proizvajalci, pamet pa bo prihajala z Zahoda. Nepričakovano je kitajsko visoko šolstvo že dodobra prehitelo evropskega.

Najbolj usodno pa je staranje evropskega prebivalstva. Pokojninski in zdravstveni sistemi se sesipajo, sindikati pa zavračajo podaljševanje delovne dobe. Le redki še lahko računajo, da bodo z enim poklicem zvozili celo delovno dobo in da bodo zaposleni za nedoločen čas.

Izobraženi mladi ljudje bodo šli »s trebuhom za kruhom« in razvojno neuspešnim državam bo ostalo le postarano prebivalstvo, podobno kot podeželju v času industrializacije (EC, 2012a). Informacijska revolucija je spremenila načine dela tako v visoko strokovnih dejavnostih kot v menedžmentu, nič manj pa pri rutinskih uradniških poslih in še marsikje. Namesto mišic so postali pomembni možgani. In to predvsem »desni reženj«, ki podpira kreativnost, medtem ko logične operacije »levega režnja« vse bolj prevzemajo računalniki (Wilson, 2009). To se seveda dogaja v povezavi s strukturnimi premiki v Evropi, kjer za leto 2020 napovedujejo 4% zaposlenih v primarnem sektorju, 15% v sekundarnem, vse drugo pa v terciarnem (in kvartarnem). Vse pomembnejše postajajo generične sposobnosti kot so komunikativnost, reševanje problemov, timsko delo in uporaba IKT.

Za 40% zaposlitev v EU je potrebna visokošolska izobrazba in vse bolj očitna postaja polarizacija delovnih mest na visoko zahtevnostne in nizko zahtevnostne, izgubljajo pa se delovna mesta srednje zahtevnosti. IKT je najbolj posegla v delokroge srednje zahtevnosti. Omenjena polarizacija prinaša resne posledice za enakost in vključenost v družbi.

Študije o informacijski družbi so napovedovale velike spremembe glede lokacije delovnih mest, vendar je dela na daljavo bolj malo. Eden od razlogov je gotovo ta, da je sedanja konfiguracija delovnih mest povezana s hierarhijo odnosov, v virtualni delovni organizaciji pa »pisarna generalnega« izgubi svojo bleščavo. Neizpodbitno pa je, da je danes zelo veliko delovnih mest opremljenih z orodji za samo-izobraževanje in je še vedno običajna delitev na prostore za delo in prostore za izobraževanje nepotrebna.

Vse navedeno vpliva na poglede o pomenu dela. Prekernega dela ni mogoče spoštovati, zato pa se povečuje vzor ustvarjalnega in dobro plačanega dela v »ekonomiji znanja«, ki pa je za večino zgolj privid. Kruta realnost pa je brezposelnost, ki je v tradicionalni etiki dela stigmatizirana. To se po sili razmer hitro spreminja, saj je postala brezposelnost pričakovana sestavina t.i. fleksibilne zaposlitve. Jasno je, da spremenjen odnos do dela močno vpliva na udeležence v izobraževalnem procesu, ki je priprava na zaposlitev, katere večina sploh ne bo dočakala, zato si ne delajo iluzij, da jim bo zagotovila eksistenco, socialni status in vključenost v skupnost.

Povsod je potrebna kreativnost, kar je odlična motivacija za mlade ljudi, zato je neumno govoriti o »kreativni industriji«, omejeni zgolj na film, glasbo, likovno umetnost, modo in dizajn.

4 Napetosti med delom in izobraževanjem

Razmerja med delom in izobraževanjem se oblikujejo v senci protislovij med interesi, ki povzročajo napetost:

- trajnostni razvoj ali maksimalizacija dobička;
- socialna stabilnost ali ekonomska fleksibilnost;
- globalizacija ali regionalizacija;
- priložnost za izobraževanje ali zviševanje storilnostnih norm;
- pospeševanje sprememb ali negotovost;
- intenzifikacija dela ali zmanjševanje števila zaposlenih;
- tekmovanje ali sodelovanje;
- dolgoročna strategija ali kratkoročna pričakovanja;
- ustvarjanje inovacij ali nakup znanja;
- nagrajevanje inovativnosti ali zniževanje stroškov.

Študija »The Future of Work and Learning« opozarja še na druga protislovja, ki vplivajo na odnos med delom in izobraževanjem, kot so: izobilje in revščina, kolektivna odgovornost in individualizacija, specializacija in generalizacija, zahteve dela in brezposelnost, standardizacija in fleksibilizacija, integracija in migracija, zaposleni proti menedžerjem, demografska nasprotja ipd.. (Brall, 2010).

Z izobraževanjem je treba pridobiti kompetence za obvladovanje vseh teh napetosti in protislovij. To se dogaja nesistematično in ker je »kompetenčna diagnostika« nerazvita, tudi težko ugotovimo, kaj je udeležencem po izobraževanju res ostalo v zavesti. Zmotno je pričakovati, da je take kompetence možno pridobiti kar s šolanjem pred vstopom v delo, saj so potrebna integrirana učna okolja, v katerih ima veliko vlogo svetovni splet. IKT omogoča sodobno organizacijo in upravljanje znanja, prepleteno z organizacijo in upravljanjem dela, kar je pogoj za uspešno soočenje z glavnimi izzivi časa, ki določajo naše življenje.

Strokovnjakom bo tako učno okolje nudila firma in jih tako vezala nase ali pa si ga bodo privoščili sami, začasno in prekerno zaposleni ter prisilno samozaposleni delavci so iz tega izključeni in jih poleg nizkih mezd čaka le še beda na stara leta.

Šola mora vedeti, da je izobrazba globalna dobrina/blago in bo delavec z njo trgoval v najrazličnejših okoljih, zato mora narediti vse, da bo imelo njeno spričevalo visoko mednarodno veljavo. Če je nima, je izobraževanje zapravljanje časa in denarja, za kar bi morali »šolniki« odgovarjati. Za to skrbijo akreditacijski sistemi. Primerjanje izobraževalnih dosežkov v mednarodnih merjenjih (npr. TIMSS, PIRLS ipd..) in rangiranjih (ARWU, THE, U-MULTIRANK ipd..) zato ni nepotrebno potegovanje za prestiž, ampak bolj ali manj zanesljivo jamstvo, da šola dobro opravlja svoje poslanstvo. Poseben vidik pridobivanja znanja je »war of talents«, ko firme lovijo ljudi z redkimi kompetencami ne le med mladimi, ampak tudi med starejšimi.

Otroci, ki danes vstopajo v šolo, bodo zakoračili v svet dela v tridesetih letih tega stoletja in bodo ostali v njem tja v sedemdeseta leta. Kaj jim naj damo za popotnico, je več kot zagonetno vprašanje? Večina šolskih sistemov jim omogoča, da se jim za poklicno pot ni treba odločiti prezgodaj. Moja generacija se je morala odločiti pri enajstih letih in to je bilo zapravljanje talentov. Kasnejše generacije so lahko poklicno odločitev zamaknile za štiri in danes za pet let, kar še vedno povzroča hudo stisko, zato gre večina v gimnazijo, kar je po zgledu ZDA normalna izobraževalna pot. Evropska in nacionalna politika temu vse bolj jasno nasprotuje, ker da so stroški previsoki in prevladujoče nadaljevanje šolanja v visokem šolstvu ni potrebno. Tako naj bi rešili problem brezposelne mladine, kar je iluzija, le stroške za šolstvo bi nekoliko znižali in mlade bi prej prepustili cesti.

Ko pa govorimo o perspektivi 2020., pa se moramo zavedati, da je 80% takratne delovne sile

že danes zaposlenih. Če imamo v mislih kakšne resnejše spremembe, je treba takoj zastaviti projekte po zgledu Združenega Kraljestva v okviru projekta Working to learn, learning to work (Felstead, 2011), Nizozemske in njenega projekta Leren & Werken (OCW/SZW, 2008), Nemčije in projekta Lernen von Ort (Lüke, 2008) ali po mojem najboljši avstrijske strategije LLL:2020 (RÓ, 2011).

5 Prednosti in slabosti sodelovanja med visokim šolstvom in gospodarstvom

Mihaela-Cornelia Dan (2013) vidi sodelovanje med visokošolskim in poslovnim svetom v treh razsežnostih: odnos med znanostjo in ekonomijo; organizacijske povezave med visokim šolstvom in podjetji; medosebni odnosi med visokošolskimi učitelji in strokovnjaki iz gospodarstva.

Visoko šolstvo že dolgo ni več monopolni ponudnik najvišjega strokovnega znanja in mora tekmovati s številnimi inštituti, vladnimi in nevladnimi agencijami, podjetniškimi laboratoriji itd.. To velja tako za nacionalni kot za mednarodni prostor. Povsod je prevladala logika »triple helix« in nesprijemljivo je, da bi z zakonodajo ali tekočo politiko komu od prej navedenih ponudnikov znanja dodeljevali monopol (Dzisah/Etzkowitz, 2008). Nekatere univerze so iz tega potegnile sklep, da se je treba posloviti od »javnega znanja«, čim bolj zavarovati svojo lastnino in na trgu znanja maksimalizirati dobičke. Pri tem ni bistvene razlike med t.i. javnim in zasebnim visokim šolstvom. Trg jih seveda sili v kratkoročno ukrepanje in to zna biti največja grožnja za klasično poslanstvo univerz, ki je poglobljanje temeljnih znanosti.

Univerze, ki danes veljajo za najboljše na svetu, so zrasle na organizacijskih povezavah s firmami, ki so se zahvaljujoč temu tudi same razvile v največje svetovne korporacije. Sinergija dviga ugled, ki priteguje najboljše znanstvenike, najbolj ambiciozne študente ter prinaša nove raziskovalne pogodbe. Nezaustavljiva komercializacija pa lahko – kljub temu, da so ji naredili oznako »tretje poslanstvo univerze« - visoko šolstvo oddalji od služenja družbi in ohranjanja znanja kot javne dobrine. Pri nas objavljane znanstvenih člankov še vedno velja za visoko cenjeno delo, kar pa ne bo več, ko bo postal bistven iztržek od raziskovalnih dognanj.

Kritiki tesnega povezovanja visokega šolstva in gospodarstva napovedujejo, da bo povzročilo zaton teorije – nepristranskega odkrivanja zakonitosti sveta. Vse »mora dati gotov d'nar«, kot je napovedal že France Prešeren. James Evans (2010) pa dokazuje, da so skupne raziskave univerze in gospodarstva prinesle veliko več teoretičnega znanja, kot ga nastane v »čistih« akademskih raziskavah:

- brez ogromnih podjetniških vložkov mimo neposredne koristnosti bi ostali brez najpomembnejših teoretičnih dognanj na mnogih znanstvenih področjih;
- firme imajo veliko širši pogled na to, kaj vse je v nekem eksperimentu »uporabnega« in puščajo raziskovalcem pri teoretičnih vidikih bolj proste roke, kot bi jih imeli v čisto akademskih raziskavah, ko bi se morali ukloniti »vodilni teoriji«;
- firme bolje razumejo potrebo po izpopolnjeni raziskovalni opreми in so radodarnije s sredstvi zanjo kot akademske fundacije;
- medtem ko so vladne agencije konservativne pri ocenjevanju projektih predlogov, se firme hitreje odločijo za nove in alternativne pristope, ki so praviloma plodnejši od stereotipnih. Vsekakor so nenormalne razmere, v katerih študentje ne dobijo zadostnih teoretičnih podlag za razumevanje sveta, profesorji so gluhi za razvojne potrebe družbenega okolja, podjetniki

pa ne morejo do rezultatov javno financiranih raziskav. Prav to pa se dogaja v okoljih, kjer ni sodelovanja med visokim šolstvom in gospodarstvom.

5. Odpiranje visokega šolstva

V EU 40% zaposlenih v visokem šolstvu še ni nikoli sodelovalo v skupnih projektih z gospodarstvom, 20% jih je to vsaj enkrat že doživelo, za 40% pa so taki projekti ustaljena praksa (Davey et al, 2011). Moški so bolj naklonjeni sodelovanju od žensk, starejši bolj od mlajših in tisti, ki so bili kdaj zaposleni zunaj univerze bolj od tistih, ki so omejeni na univerzitetno kariero. Tudi, če ne uporabimo prisposobe o slonokoščenem stolpu, je visoko šolstvo očitno precej zaprta struktura, čeprav je kar osem različnih ustaljenih poti, ki vodijo v preseganje tega stanja:

- sodelovanje v skupnih raziskavah in razvoju,
- mobilnost akademskega osebja,
- mobilnost študentov,
- komercializacija raziskovalnih dosežkov,
- vključevanje v razvoj študijskih programov,
- vseživljenjsko izobraževanje,
- podjetništvo,
- upravljanje.

Sodelovanje med visokim šolstvom in gospodarstvom temelji na štirih stebrih: strategiji, strukturah in pristopih, aktivnostih in okvirnih pogojih. Nič se ne zgodi samo od sebe, če ni prisotna odločenost in načrtno delovanje v začrtani smeri, kar se kaže kot akademsko – gospodarski ekosistem povezav in izmenjav. Korist naj bi imeli v prvi vrsti študentje s pridobivanjem izkušenj in odpiranjem možnosti za zaposlitev. Naslednjo največjo korist naj bi imela podjetja in skupaj z njimi družbeno okolje. Bistveno manj koristi naj bi imeli visokošolski zavodi, najmanj pa visokošolski delavci, ker jim truda v tej smeri ne upoštevajo pri habilitaciji. Morda smo s tem pri enem od ključnih razlogov, zakaj na tem področju Evropa zaostaja za ZDA, kjer je uspešno sodelovanje s firmami bistveno za status »tenure«. Raziskava (Davey, isto), ki je zajela 29 evropskih držav, je pokazala, da so visokošolski delavci bistveno manj zainteresirani za sodelovanje z gospodarstvom od predstojnikov visokih šol in večina je pripravljena za to potrošiti manj kot 10% svojega časa; 47 % jih redko ali sploh ne sodeluje v takih projektih; 76 % jih niti ne pomišlja o začasnih selitvi v gospodarstvo; 60 % jih redko ali sploh ne razmišlja o komercializaciji raziskovalnih dosežkov (80 % nima nobene licence, 75 % nobenega patenta); 62 % ne razmišlja o vključevanju skupnih projektov v študijski program in podobno je s vključevanjem v vseživljenjsko izobraževanje; le 16 % visokošolskih delavcev je bilo v zadnjih petih letih vključenih v kakšen spin-offs na podlagi njihovih raziskav; 53 % jih ni nikoli sodelovalo v kakšnih upravljavskih strukturah zunaj visokega šolstva. (Z veseljem bi ob teh poprečjih za Evropo navedel slovenske številke, saj je bila Slovenija povabljen v raziskavo, vendar v rezultatih nepojasnjeno ni zajeta, kar mogoče kaže na vprašljivost njenih podatkov?)

Carolin Plewa (2013) s sodelavci je nedavno objavila ugotovitve, po katerih so univerze z deležem 5,4% na manj pomembnem sedmem mestu med deležniki inoviranja gospodarstva, kar postane razumljivo, ko prej navedene podatke primerjamo z odločilnimi okoliščinami za uspešno sodelovanje: osebna naklonjenost, sinergija med partnerji, kakovost komunikacij, poznavanje druge strani, medsebojno zaupanje itd.. Verjetno je za Slovenijo, ki je izgubila večino velikih podjetij, relevanten tudi podatek, da so prav taka podjetja vsaj petkrat

pogosteje vključena v skupne projekte z visokim šolstvom kot srednja in mala podjetja. Nenehno širjenje visokega šolstva in povečevanje števila študentov je samo po sebi zgodba o odpiranju visokega šolstva, ki že davno ni več elitna sfera, ampak postaja vse bolj univerzalno. Toda do pravega kvalitativnega preskoka v visokošolskem študiju vodi uporaba IKT. Odprl se je širok spekter oblik in virov za tak študij, ki ga ponekod skrbno spremljajo in sprotno evalvirajo, drugod pa o njem molčijo ali ga celo stigmatizirajo kot škodljivega. V Sloveniji se slabo zavedamo nove ekologije visokošolskega izobraževanja in realna je bojazen, da bo prej prevladala profitna računica kot pa bomo dojeli inovativne razsežnosti odprtega izobraževanja. Zato je izjemno pomembna pobuda DOBE, ki je leta 2011 formirala »Svet za razvoj študija na daljavo« pod vodstvom dr. Lee Bregar. Žal šolske oblasti še niso zaznale priložnosti, da bi se, opirajoč na to iniciativo, približale izdelavi nacionalne strategije online izobraževanja, ki bi predstavljala nujen korak k odpiranju našega visokega šolstva. Dotlej pa ostajamo vse bolj redek primer visokošolskega sistema, ki ni sposoben zajeti »open university«.

Literatura

- Barr, Robert and John Tagg (1995) From teaching to learning. *Change*, 27 (6) Nov/Dec, 13 - 25
- Brall, Stefan, Sylvia Sparschuh, Franck Hees (2010) *The Future of Work and Learning*. Aachen: RWTH Aachen University
- Dan, Mihaela-Cornelia (2013) Why Should University and Business Cooperate? A Discussion of Advantages and Disadvantages. *International Journal of Economic Practices and Theories*, Vol. 3, No. 1, 67 – 74.
- Davey, Todd, Thomas Baaken, Victoria Muras, Arno Meerman (2011) *The State of European University-Business Cooperation*. Münster: Science-to-Business Marketing Research Centre
- Dzisah, J., Etzkowitz, H. (2008) Triple Helix Circulation: The Heart of Innovation and Development. *International Journal of Technology Management and Sustainable Development*, 7 (2), 101 – 115.
- EC (2012) Partnership and flexible pathways for lifelong skills development. Strasbourg: EU SWD (2012) 376 final
- EC (2012a) Rethinking Education: Country Analysis Part I. Strasbourg: SWD (2012) 377 final
- EK (2011) Spodbujanje rasti in delovnih mest – program za posodobitev evropskih visokošolskih sistemov. Bruselj: EU COM (2011) 567 konč.
- EK (2012) Ponovni razmislek o izobraževanju: naložbe v spretnosti za boljše socialno-ekonomske rezultate. Strasbourg: EU COM (2012) 669 konč.
- Evans, James (2010) Industry Induces Academic Science to Know Less about More. *American Journal of Sociology*, 116 (2), 389 – 452.
- Felstead, Alan, Fuller, Alison, Jewson, Nick and Unwin, Lorna (2011) *Working to learn, learning to work*. Praxis, no. 7. London: UKCES
- Fong, Chuck, Bernardine (2007) Open for What? A Case Study of Institutional Leadership and Transformation. V: Toru Iiyoshi and Vijay Kumar (ur.) *Opening Up Education*. Cambridge (MA): MIT Press
- Friedman, Thomas (2007) *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century*. New York: Farrar, Straus and Giroux
- Lüke, Stephan (2008) *Lernen von Ort*. Bonn: BMBF

- Oblinger, Diana & Lombardi Marilyn (2007) Common Knowledge: Openness in Higher Education. V: Toru Iiyoshi and Vijay Kumar (ur.) Opening Up Education. Cambridge (MA): MIT Press
- OCW/SZW (2008) Carrying with Learning & Working. The Hague: OCW
- Plewa, Carolin, Korff, Nisha, Johnson, Claire, Macpherson, Gregory, Baaken, Thomas, Rampersad, Giselle (2013) The evolution of university-industry linkages – a framework. Journal of Engineering and Technology Management, 30 (1), 21 - 44.
- RÖ (Republik Österreich) (2011) LLL:2020 Strategie zum lebensbegleitenden Lernen in Österreich. Wien: BUKK, BWF, BASK, BWFJ
- Wilson, Rob (2009) The future of work and implications for education. Beyond Current Horizons project. London: UK Department for Children, Schools and Families